

पंचविंशतिमिति श्रवणमनुईक्षायुक्त्या आलोचनमन्वीक्षामननंतत्पधानामान्वीक्षिकीं चतुर्विंशत्यश्राः श्रुत्यवष्टंभेन पंचविंशोयुक्त्यवष्टंभेनेत्यर्थः अत्रकृत्स्नं शास्त्रं मायाशबलपरं निष्कलो नास्त्येवेति पूर्वः पक्षः स एवास्ति मायैव नास्तीति सिद्धांत इत्याशयेन विश्वाविश्वमित्यादिः संदर्भः प्रवर्तते अत्रयद्यप्येक एव प्रश्न एक एव सिद्धांतस्तथापि विषयवाक्यानां प्रकारभेदात्प्रकारस्वपक्षस्थापनं परपक्षदूषणं चेति द्वौ द्वौ प्रश्नौ ज्ञेयौ उत्तराणि च स्वपक्षसाधकानि परपक्षदूषणानीति द्विप्रकाराणि चतुर्विंशतिरिति ज्ञेयं विश्वाविश्वमिति आत्मेत्येवोपासीत इदं सर्वं यद्यमात्मा एव वेदाहं ब्रह्मास्मीति स इदं सर्वं भवतीत्यव्याकृताख्यस्य कारणब्रह्मण आत्मत्वेनोपासनं विधाय तस्य प्रतिपत्तव्यं रूपमुपासनफलं च सार्वत्रिकमेवोक्तं अतः सविशेषाद्वैतमेव तत्त्वं न हि सर्वस्मादन्यदसर्ववस्त्वस्तीति वक्तुं शक्यं वदतो व्याघातापत्तेरित्यर्थः ननु सत्यं ज्ञानमनंतं ब्रह्म यो वेद निहितं गुहायां परमेव्योमन्निति परमव्योमशब्दिते मायाशबले सत्यादिशब्दितस्य निष्कलस्य कुंडबदरन्यायेन सत्त्वमुक्तं कथं शुद्धं नास्तीत्युच्यते इत्यत आह तथाश्वाश्वमिति यथाऽश्वातोऽन्योऽश्वोरेतः सिगस्येवं मायायां स्वप्रतिबिंबस्यार्पयिता द्वितीयोस्तीति युच्येत तदपि न कोऽप्येवान्यात्कः प्राण्यात् यदेष आकाश आनंदो न स्यादित्याकाशानंदयोः सामानाधिकरण्यात्सैषानंदस्य मीमांसा भवतीत्यादिना कृ

पंचविंशतिमं प्रश्नं प्रच्छान्वीक्षिकीं तदा ॥ विश्वाविश्वं तथाश्वाश्वं मित्रं वरुणमेव च ॥ २८ ॥

त्माया उप निषद आनंदमात्रे पर्यवसानं चानंदानं दिनोरभेदाद्वा शुक्लः पट इति न्यायेन वा ज्ञेयं आनंदं ब्रह्मणो विद्वानितिसंबंधदर्शनात् अत आनंदादिगुणविशिष्टमेकमेव जगत्कारणं ननु ततो निष्कृष्टं कुंडबदरवदन्यद्ब्रह्म निष्कलमस्तीति भावः तथा च सर्वत्रैवं योज्यं विश्वेव वर्तते न त्वविश्वस्तथा श्वैवास्ति न त्वनश्व इति ननु मां डूक्ये एष सर्वेश्वर इत्यादिना तृतीयमानंदमयं निरूप्य नांतः प्रज्ञमित्यादिना शिवमद्वैतं चतुर्थमन्यं ते इति पृथक् तयोर्भेदेनोपपादनं दृष्टं न एष सर्वेश्वर इत्यादेरुत्तरान्वयित्वात् तथा च विश्वे तैजसप्राज्ञभेदेन त्रिविधं जीवमुक्त्वा चतुर्थं ब्रह्मोपदिष्टं एष सर्वेश्वर इत्यादिना सविज्ञेय इत्यंतेन पंथेन तथा च यथा दृक्षात्मनैकत्वं पञ्चपुष्पफलाद्यात्मना च नानात्वमिति विशिष्टमेकमेव ब्रह्म तथा च श्रुतिः आपो वा इदं सर्वं विश्वाभूतानीत्युपक्रम्य भूर्भुवः सुवराप ओमिति अबाख्यस्य जगत्कारणस्य ओमर्थत्वमाह न ततो न्यद्वर्शयतीत्याह मित्रं वरुणं चेति वरुणशब्देनापः मित्रशब्देन सूर्यः ताभ्यां सगुण निर्गुणोऽप्युच्येते तथा च वरुण एवास्ति ननु मित्र इति ॥ २८ ॥